

**TRESTNÍ PRÁVO Z POHLEDU SOUDNÍHO
ZNALCE Z OBORU ZDRAVOTNICTVÍ, ODVĚTVÍ
PSYCHIATRIE**

Cíl přednášky

- 1/ Kdy je vhodné, případně nutné vyžádat znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie
- 2/ Kdy je to zbytečné

- Cílem přednášky není přednášet trestní právo (to jistě znáte lépe než já), ani vás naučit diferenciální diagnostiku psychóz (od toho máte soudní znalce).
- Přednáška splní svůj účel, jestli se mi podaří Vám předat poznatky, které využijete ve své každodenní praxi.

Co je nejdůležitější dovedností forenzního psychiatra ?

Schopnost integrovat medicínské a právnícké myšlení s ohledem na to, že medicína je věda přírodní, právní vědy jsou vědami normativními.

Na co se ptát soudního znalce- psychiatra

- 1/ Zda obviněný v době spáchání trestného činu trpěl duševní poruchou nebo chorobou , v kladném případě jakou a v jakém rozsahu.
- 2/ Zda obviněný v době spáchání provinění mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat, v případě že nikoliv, z jakého důvodu? Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.
- 3/ Zda tyto jeho schopnosti (ovládací a rozpoznávací) anebo alespoň některá z nich nebyly zmenšeny , v kladném případě z jakého důvodu a do jaké míry (především vyjádření v tom směru, zda byly zmenšeny podstatně nebo nepodstatně)
- 4/ Zda v případě zjištění choroby nebo poruchy je pobyt obv.na svobodě nebezpečný a vyžaduje ochranné léčení, případně zda jsou dány podmínky alespoň ochranného léčení protialkoholního.
- 5/ Zda obviněný je v současné době schopen chápat smysl trestního řízení.
- 6/ Všechny další okolnosti, které by znalec v průběhu znaleckého zkoumání zjistil a byly důležité pro další rozhodování v této věci.

1. kazuistika - psychóza

- Dvavadvacetiletý muž napadl matku a způsobil jí lehké zranění. Při příjezdu policie byl rozrušený, mluvil rychle, verbální projev byl místy nesouvislý. Vytýkal matce, že se spojila s mimozemskou civilizací, která mu voperovala do mozku čip, kterým ovládá jeho myšlení i chování. Slyší v hlavě jejich příkazy. Když je neuposlechne, ozařují ho laserem, který mu působí kruté bolesti v břiše. Již byl jednou hospitalizován na psychiatrii. Po léčbě chodilo půl roku na kontroly, bral psychofarmaka, ale před 2 týdny je vysadil.

Psychiatrické hledisko

Schizofrenie probíhá v atakách, období remise x exacerbace.

Floridní psychopatologie:

Poruchy myšlení

- formální (paralogie, inkoherence, magické myšlení, zárazy).
- obsahové (bludy)

Poruchy emotivity (nepřiléhavost , euforie, úzkost)

Poruchy vnímání (halucinace /pseudohalucinace/) zrakové, sluchové, čichové a chuťové, intrapsychické, cenestopatie

Psychiatrické hledisko 2

- Po odeznění ataky jen málokdy dochází k návratu ad integrum. Většinou zůstávají reziduální symptomy (emoční stažení, hypopatie, hypobulie, emoční oploštělost atd.)
- Schizofrenie nemusí vždy znamenat trestní neodpovědnost – záleží na fázi (exacerbace x remise) a příčinné souvislosti psychózy se spáchaným trestným činem (psychotická motivace).

Forenzně-psychiatrické hledisko

1. Posuzovaný trpí závažnou duševní poruchou - chorobou ve smyslu psychózy, a to paranoidní schizofrenií.
2. V důsledku této duševní poruchy nemohl posuzovaný rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat.
3. Ovládací i rozpoznávací schopnosti byly zcela vymizelé.
4. Pobyť posuzovaného na svobodě je z psychiatrického hlediska nebezpečný je u něj indikováno ochranné léčení psychiatrické (ústavní? ambulantní?)
5. Posuzovaný není schopen chápat smysl trestního řízení.

Trestně-právní hledisko

Ochranné léčení lze uložit současně s trestem, který může být snížen i pod dolní hranici trestní sazby (§ 40 tr. zák.), nebo při upuštění od potrestání (§ 47/1 tr. zák.)

Soud uloží ochranné léčení (viz § 40/2a a 47/1), jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřítčetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný (§ 99/1).

Ochranné léčení se uloží i tehdy, pokud pachatel spáchal trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný (§ 99/2a tr.zák.).

Trestně-právní hledisko 2

Ochranné léčení se může vykonat ve věznici nebo ve zdravotnickém zařízení (§ 99/4). Ústavní léčení může soud změnit na ambulantní a naopak, případně může léčení změnit na zabezpečovací detenci (§ 99/5).

Ochranné léčení trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle ale 2 léta. Není-li léčba ukončena, rozhodne soud o jejím prodloužení, a to i opakovaně (§ 99/6).

O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.

2. kazuistika – porucha osobnosti (psychopatie)

Sedmadvacetiletý muž napadl otce a způsobil mu závažné zranění. Svůj čin zdůvodňoval tím, že ho jeho otec celý život omezoval a vnucoval mu svoje názory. Posuzovaný dlouhodobě nikde nepracoval, pil alkohol, příležitostně bral drogy a hrál na automatech. Výsledkem tohoto životního stylu bylo, že se zadlužil. Chtěl po otci, aby jeho dluhy uhradil, ten to však po předchozích špatných zkušenostech odmítl, a to bylo důvodem agresivního chování posuzovaného. Posuzovaný již byl opakovaně trestán za majetkovou i násilnou trestnou činnost, byl několikrát krátkodobě léčen v psychiatrické nemocnici pro opakovaná sebepoškození.

Psychiatrické hledisko

Posuzovaný trpí smíšenou poruchou osobnosti s převahou rysů disociálních.

Porucha osobnosti vlastně není duševní poruchou v pravém slova smyslu . Spíše se jedná o disharmonické, nevyvážené charakterové a temperamentové vlastnosti určité osoby (ve dřívějších klasifikačních systémech byly používány poměrně výstižné pojmy jako psychopatie, charakteropatie a další).

Smíšená porucha osobnosti s výše uvedenými rysy se vyznačuje emoční nestálostí a nedostatečnou kontrolou impulzivity . Dále se tato porucha vyznačuje vyhledáváním vzrušení , lhostejnost ke chvále a kritice , trvalý postojem nezodpovědnosti a bezohlednosti vůči společenským pravidlům a závazkům , neschopností zakoušet vinu a poučit se ze zkušeností, zvláště trestu . Je výrazná tendence ke svádění viny na jiné nebo poskytování plausibilních racionalizací konfliktů se společností.

Psychiatrické hledisko 2

Porucha osobnosti se většinou nezohledňuje při posuzování ovládacích a rozpoznávacích schopností ve smyslu jejich redukce nebo dokonce vymizení právě proto, že se nejedná o duševní onemocnění v pravém slova smyslu, kterým je pacient zaskočen, ale o více méně konstantní charakterové a temperamentové vybavení osobnosti, se kterým se jedinec musí naučit žít a své impulsy ovládat.

U poruch osobnosti není indikována ani žádná forma ochranného léčení, protože se jedná o poruchu trvalou, celoživotní, která je současnými léčebnými prostředky neovlivnitelná.

Vhodné jsou spíše zásahy povahy výchovné a resocializační (resp. korektivně -socializační).

Trestně-právní hledisko

Soud může upustit od potrestání, jestli pachatel spáchal trestný čin ve stavu snížené přičetnosti a nelze očekávat, že by ochranné léčení vedlo k ochraně společnosti (§ 47/2). V tom případě se podle § 100 ukládá zabezpečovací detence, která zajistí ochranu společnosti lépe než trest. Dále se ochranná detence ukládá v případě, že pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně zodpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by ochranné léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti § 100/1.

Trestně-právní hledisko 2

Zabezpečovací detenci může soud uložit samostatně, vedle trestu nebo i při upuštění od potrestání (§ 100/2). Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence (§ 100/4).

Zabezpečovací detence trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud minimálně 1x za 12 měsíců, u mladistvých 1x za 6 měsíců přezkoumá důvodnost pokračování detence (§ 100/5). Zabezpečovací detenci může soud dodatečně přeměnit na ústavní ochranné léčení (§ 100/6).

3. kazuistika - nezjištěna duševní porucha

Čtyřicetiletý muž v afektu napadl matku, u které celý život zadarmo bydlel, a způsobil jí zranění. Posuzovaný je svobodný, bezdětný, nemá žádné vyhraněné zájmy. Je vyučen instalátérem, většinou ale pracuje jen příležitostně po různých brigádách jako pomocná síla. I když mu matka zajišťuje veškerý servis (bydlení, vaření, uklízení), je stále nespokojen a stěžuje si na nedostatek financí. Matku napadl proto, že mu nemohla dát peníze na kapesné, protože sama byla ve finanční tísní. Posuzovaný argumentuje tím, že matka je vlastně povinna ho živit, když je její syn.

Psychiatrické hledisko

Posuzovaný vyrůstal s rozvedenou matkou. Matka měla vůči němu hyperprotektivní postoje, snažila se ho chránit nejen před stresy, ale v podstatě před všemi životními událostmi. Posuzovaný si zvykl na to, že když měl jakékoliv problémy (ve škole, s partnerkou, finanční apod.), matka vždy neprodleně intervenovala a více či méně úspěšně vše řešila za posuzovaného,

Psychiatrické hledisko 2

Při znalecké exploraci nebyla zjištěna žádná psychopatologie, žádná duševní porucha definovaná v 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí. Osobnost posuzovaného je sice anomálně strukturovaná s převahou rysů vyhýbavých a pasivně závislých, nesplňuje ale kritéria poruchy osobnosti. Jedná se o nezdravý životní styl a anomální životní postoje, nikoliv ale o duševní poruchu.

Závěr tedy zní : „Sine morbo psychico“.

Trestně-právní hledisko

Pobyt posuzovaného na svobodě není z psychiatrického hlediska (tj. přítomnost duševní poruchy) nebezpečný a nevyžaduje žádné ochranné opatření – ani ochrannou léčbu, ani zabezpečovací detenci.

